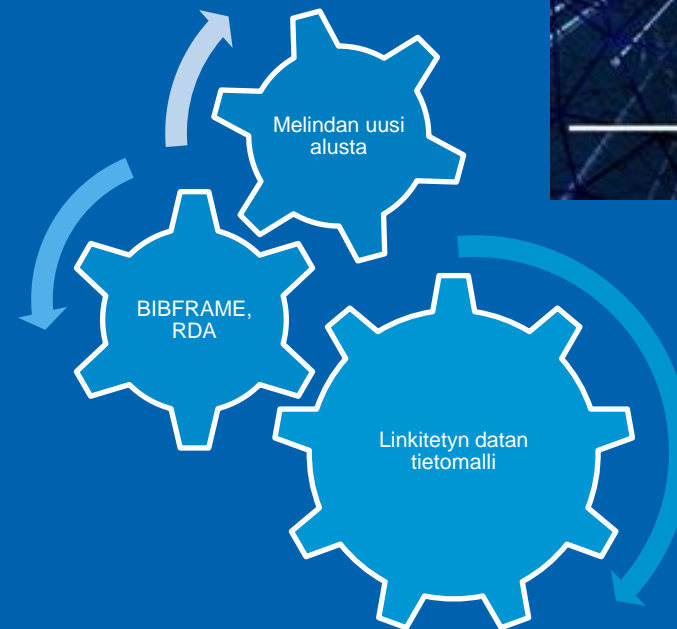

Kohti metatietovisiota -jatkoprojektin tilannekatsaus sekä muutama sana tulevaisuudesta

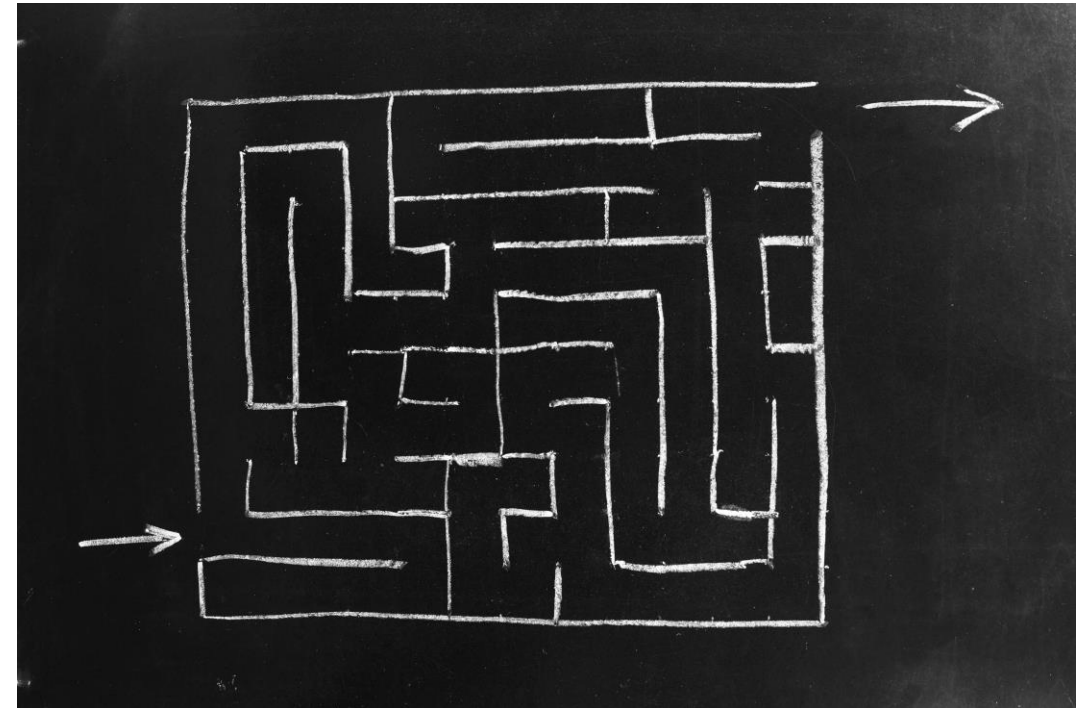
Yleisten kirjastojen neuvosto 8.11.2023

Kaisa Hypén, Turun kaupunginkirjasto

Jatkoprojekti käynnistyi 1.5.2023

- OKM-rahoitus vuoden 2024 loppuun
- Ohjausryhmänä jatkaa selvitysprojektin ohry
  - Nina Hyvönen, Kansalliskirjasto
  - Rebekka Pilppula, Turun kaupunginkirjasto, puheenjohtaja
  - Jouni Pääkkölä, Oulun kaupunginkirjasto
  - Niina Salmenkangas, Tampereen kaupunginkirjasto
  - Matti Sarmela, VAKE
- Asiantuntijaryhmänä edelleen YKN:n nimittämä [Metatietoryhmä](#)
- Osa-aikaisena projektityöntekijänä jatkaa Kaisa Hypén, Turun kaupunginkirjasto

Jatkoprojektin tehtäviä

- Jatkoprojektissa seurataan muutoksen etenemistä ja ennakoitaan sen vaikutuksia yleisille kirjastoille
  - Työnkulut, -organisointi, yhteistyön koordinointi – **kuvailun keskittäminen**
  - Metatietovirrat ja Melindan rooli: miten muutoksia voidaan ennakoida
  - Kirjastojärjestelmien rooli ja valmiudet muutoksessa, arviot järjestelmämuutosten aikataulusta
  - Sopimustilanteen selvittäminen, tarvittavien sopimusten listaaminen
  - E-aineistojen metatiedot
  - Metatiedon tekijänoikeudet
  - Viestintä muutosjohtamisen tueksi
  - Keskustelu kirjastojen kanssa jatkuu
  - Tiekartan suunnittelu

Melindan tilannekatsaus

- Melindan uuden tallennusalan käyttöönotto viivästymässä:
  - [Melindan uuden taustajärjestelmän selvitysvaihe päättynyt – arviointi aloitettu | Kansalliskirjasto:](#)
    - ”Aleph-järjestelmä säilyy vielä pitkään Melindan tuotantojärjestelmänä ja kirjastojen käytössä. Sen palvelinalusta ja ohjelmistoversio tullaan päivittämään vuoden 2024 aikana. Rinnalla jatkuvat valmistelut, jotka edistävät uuteen tuotantoympäristöön ja linkitettyyn metatietoon siirtymistä tulevina vuosina.”
- Alun perin Melindan uuden alustan käyttöönotto ajoitettu vuoteen 2025, mutta korvaavaa järjestelmää ei toistaiseksi ole
- Melindan suunnitelmista vuosille 2025-28 saadaan lisätietoa
  - 15.11. Melindan ja kuvailuyhteistyön ohjausryhmän työpajassa
  - 15.12. Melindan ja kuvailuyhteistyön ohjausryhmän kokouksessa

Uusi orientaatio?

- Suurin osa projektin tehtävistä ja niiden aikatauluista on riippuvaisia Melindan uudesta alustasta ja sen ominaisuuksista
- Vielä ei voida konkreettisesti tietää
  - mitä uusi järjestelmä mahdollistaa, millaista kuvailun ekosysteemiä tullaan rakentamaan
  - mitkä ovat eri toimijoiden roolit ja tehtävät
  - miten käytännössä voitaisiin varautua muutokseen eri osa-alueilla (järjestelmät, kuvailutyön organisointi...)
- Projekti ei juuri nyt etene keskeisiltä osiltaan alun perin ajatellulla tavalla

Tietomalli

- Melindan uuden alustan ohella toinen keskeinen muutokseen vaikuttava tekijä on uusi tietomalli
- Tietomallin kehitystyötä tehdään [Linkitetty kirjastodata –projektissa](#) Kansalliskirjastossa, projekti päättyy vuoden 2024 lopussa
- Projektissa laaditaan BIBFRAME-formaatin kansallinen sovellus ja vastataan sen yhteentoimivuudesta kansainvälisten sovellusten sekä RDA-kuvailusäännöstön kanssa
- Kuvailukokonaisuuden toimivuus edellyttää, että paikalliset järjestelmät noudattavat kansallista metatiedon tietomallia
- Melindan aikalisän aikana saadaan hiottua tietomalli valmiiksi → apua tulevien järjestelmien vaatimusmäärittelyyn

**Päivitetty tehtävälisterä:
mitä on tehty,
mitä voidaan nyt tehdä,
mitä seurataan**

Mitä on tehty 1/2

- E-aineistojen metatiedot
  - Metatiedon määrittely Kuntien yhteisen e-kirjaston kirjallisuuden tarjouspyyntöön
  - Metatietoon liittyvän yhteistyön käynnistäminen Kansalliskirjaston kanssa
- Keskustelu kirjastojen kanssa jatkuu
  - Tapaamiset Vantaan kaupunginkirjaston (2.5.) ja Helle-kimpan (17.10.) kanssa
  - Valmiudet jatkaa keskusteluita tarvittaessa

Mitä on tehty 2/2

- Viestintää ja vaikuttamista
  - selvitysprojektin raportointi OKM:lle, loppuraportti laadittu ja [on luettavissa täällä](#)
  - Selvitysprojektin [esittely](#) QQML-konferenssissa
  - Neuvottelut OKM:n kanssa 12.4., 23.8.: teemoina kuvailuyhteistyö, metatiedon tekijänoikeudet
  - Analyysi-Kirjasampon julkistus ja linkitetyn datan ominaisuudet
  - Konsortion Hankintapäivä 18.10.: projekti osana metatiedon kehittämisen jatkumoa, [Matti Sarmelan esitys](#)
  - Projektin esittely Kirjastoverkkopäivillä 26.10.

Mitä nyt voidaan tehdä

- Työnkulut, -organisointi, yhteistyön koordinointi – **kuvailun keskittäminen**
  - Rohkaistaan kirjastoja tarkastelemaan omia kuvailutyön prosessejaan ja arvioimaan, voidaanko niitä kehittää yhteistyössä esim. kimpan sisällä
- Viestintä, muistuttelu, vireillä pitäminen
  - Esim. Metatietowebinaari 27.11.2023, ohjelma ja ilmoittautuminen
  - Metatiedon tekijänoikeudet: kannet, kuvaustekstit
    - Yhteinen muotoilu kirjallisuuden tarjouspyyntöihin
    - Valmistelu jatkuu vuoden 2024 alussa kun on käyty keskustelu opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Seurataan myös, onko tekijänoikeuslain uudistaminen käynnistymässä.
- Projektityöntekijän joustava työajankäyttö ohjausryhmän linjauksen mukaisesti

Mitä seurataan

- Metatietovirrat ja Melindan rooli: miten muutoksia voidaan ennakoida
  - Nyt ei etene aktiivisesti, seurataan uuden Melindan kehitystyötä ja vaikutetaan siihen mahdollisuuksien mukaan: Melindan ja kuvailuyhteistyön ohjausryhmä, OKM
- Tietomallin kehitystyö
- Kirjastojärjestelmien rooli ja valmiudet muutoksessa, arviot järjestelmämuutosten aikataulusta
  - Järjestelmien uudistamistarpeet ja mahdolliset kilpailutukset kirjastoissa
  - Kirjaston digiperusta –hanke: kirjastojärjestelmän hankinnan kilpailutus
- Tiekartan suunnittelu ja sisältöjen syventäminen
  - Päivitystyö projektin edetessä mahdollisuuksien mukaan

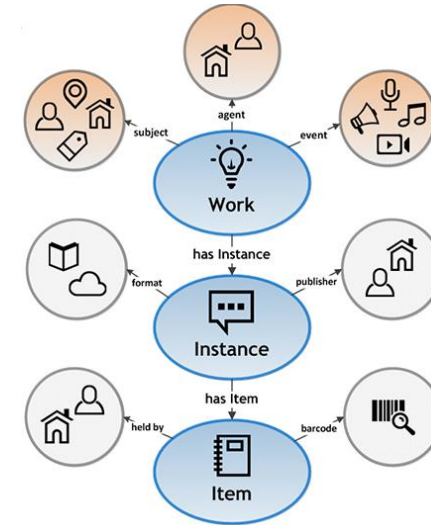

Visiosta ja visualisoinnista

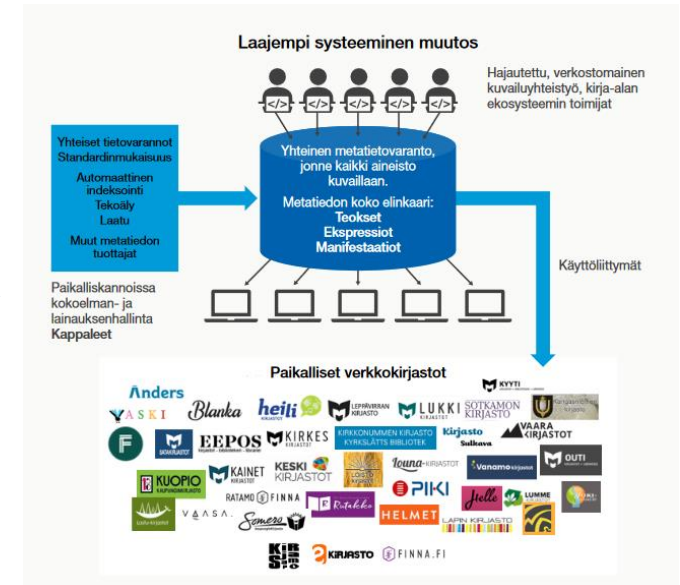
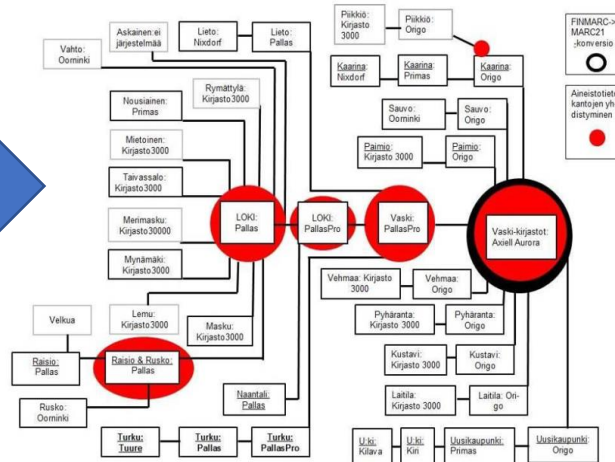
Kortistoista linkittyvään metatietoon

FMT	BK
LDR	00000cam a22006014i 4500
001	018656889
005	20221121133355.0
008	221115t2022021xxk 0 Odenglc
020	ja 978-1-78816-343-9 q pehmeakantinen
035	ja (FI-MELINDA)018656889
040	ja FI-BTJ b fin e rda d FI-Sata
0410	ja eng
084	ja 02.09 2 ykl
084	ja 00.09 2 ykl
084	ja 86.1 2 ykl
1001	ja Pettegree, Andrew, e kirjoittaja.
24514	ja The library : b a fragile history / c Andrew Pettegree & Arthur der Weduwen.
250	ja Paperback edition.
264 1	ja London : b Profile Books, c 2022.
264 4	c ©2021
300	ja 518 sivua, 16 numeroimatonta kuvasivua : b kuvitettu : c 20 cm
336	ja teksti b txt 2 rdaccontent
337	ja käytettävissä ilman laitetta b n 2 rdamedia
338	ja nide b nc 2 rdacarrier

Erillisistä kuvailuyksiköistä verkostomaiseen yhteistyöhön

Linkitetty kirjastodata pintaa
syvemmillä

Kehittäjät

- Annastiina Ahola, Semanttisen laskennan tutkimusryhmä (SeCo), Aalto-yliopisto
- Heikki Rantala, Aalto-yliopisto

Julkistus 10.10.2023

ROMAAINIT JULKAISUT HENKILÖT KANSIKUVAT TIETOKIRJAT

Kirjasampo 2.0

Semanttinen haku, selailu ja data-analyysit

Valitse näkymä etsiäksesi ja selataksesi aineistoja:

- Romaanit**
Näkymä, jossa voi hakea romaaneja.
- Julkaisut**
Näkymä, jossa voi hakea teosten julkaisujen tietoja.
- Henkilöt**
Näkymä, jossa voi hakea kirjallisuuteen liittyviä henkilöitä.
- Kansikuvat**
Näkymä, jossa voi hakea teosten kansikuvia.
- Tietokirjat**
Näkymä, jossa voi hakea tietokirjoja.

[Kirjasampo 2.0](#)

Romaanit i

Tulokset: 84907 romaani(a)

Rajaa:

Nimi i

Tekijä i

Hae...

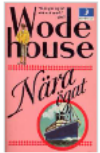
- Keene, Carolyn [227]
- Jalo, Merja [220]
- Roberts, Nora [199]
- Unknown [156]
- Olsson, Sören [134]
- Outsider [129]
- Lehtinen, Tuija [127]
- Jacobsson, Anders [125]
- Pedersen, Bente [118]
- Simenon, Georges [118]
- ...

Kirjallisuudenlaji i

Teema i

Hae...

- Unknown [23808]
- ystävyys [4506]
- murha [4350]
- rakkaus [3763]
- ihmissuhteet [3093]
- salaisuudet [2997]
- seikkailu [2502]
- elämänmuutokset [2095]
- kuolema [1732]
- ...

i	i	i	i	i	i
Nimi	Tekijä	Kirjallisuudenlaji	Teema	Asiasana	Alkukieli
	Miami	Vuorio, Hannu	<ul style="list-style-type: none"> • jännityskirjallisuus • poliisikirjallisuus • rikoskirjallisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • ennakkoluulot • kulttuurierot • muukalaisviha • puukotus • rasismi • tappelut • yhteiskuntakuvaus 	suomi
	<ul style="list-style-type: none"> • Käsi veitsen kahvassa • Sadie när hon dog • Sadie when she died 	McBain, Ed	<ul style="list-style-type: none"> • poliisikirjallisuus • rikoskirjallisuus 	<ul style="list-style-type: none"> • avioliitto • syyttömyys 	englanti
	Unelmien varjot	Mikkanen, Raili	<ul style="list-style-type: none"> • aikakausiromaanit • elämäkertaromaanit • historialliset rakkausromaanit 	<ul style="list-style-type: none"> • kansalaisesta • pako 	yhteiskuntakuvaus suomi
	<ul style="list-style-type: none"> • Ihmisaalame • The X-files: Voltage 	Shusterman, Neal	<ul style="list-style-type: none"> • jännityskirjallisuus • kauhukirjallisuus • romaanit 	paranomaalit ilmiöt	englanti
	Pysy hyvänä kuolemaan asti	Móricz, Zejmond	unkarinkielinen kirjallisuus	-	unkari
	<ul style="list-style-type: none"> • Pedigree • Stamtavla 	Simenon, Georges	<ul style="list-style-type: none"> • historialliset romaanit • sukuromaanit 	<ul style="list-style-type: none"> • ensimmäinen maailmansota • omaelämäkerrallisuus 	ranska
	<ul style="list-style-type: none"> • Nära göat • Önnenpotku • The Luck of the Bodkins 	Wodehouse, P. G.	humori	<ul style="list-style-type: none"> • kommellukset • rakastuminen 	englanti

Romaanit

Nimi

Tekijä

Kirjallisuudenlaji

Teema

Asiasana

Alkukieli

Palkinnot

Hae...

- Bram Stoker -palkinto [10]
- BSFA-palkinto [14]
- Carnegie-mitali [46]
- Edgar-palkinto [78]
- Elsa Beskow -palkinto [3]
- Euroopan unionin kirjallisuuspalkinto [12]
- Femina-palkinto (Prix Femina) [15]
- Finlandia-palkinto [32]
- FST:n kirjallisuuspalkinto [8]
- Goncourt-palkinto [43]

Päähenkilö

TAULUKKO

TAPAHTUMAPAIKAT KARTALLA

TAPAHTUMAPAIKKOJEN LÄMPÖKARTTA

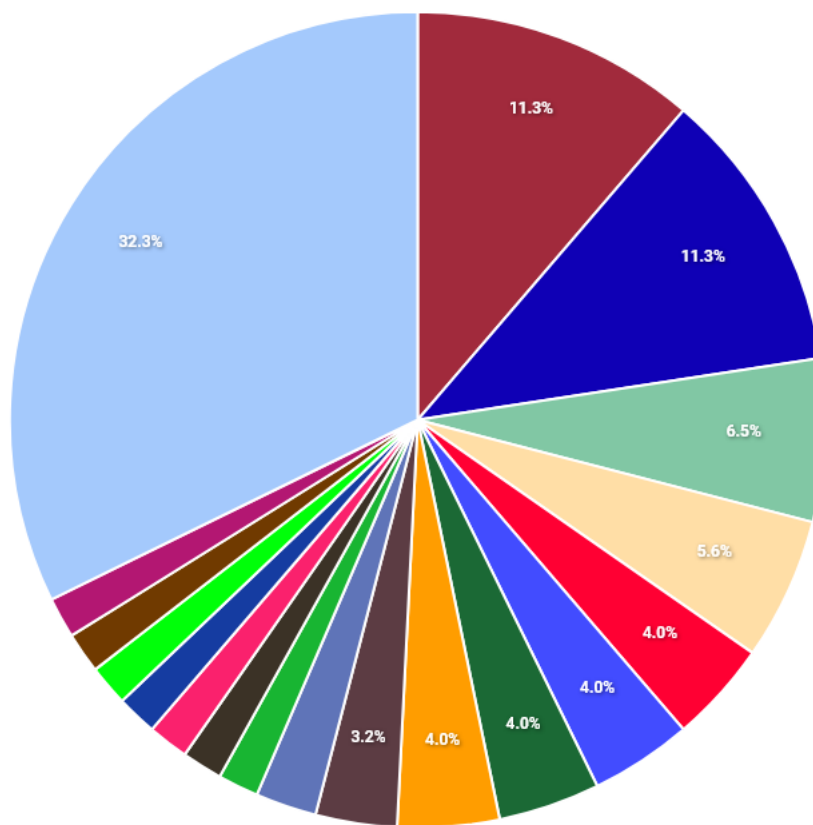
YMPYRÄKAAVIO/PYLVÄSDIAGRAMMI

KIRJAILIJOIDEN SUKUPUOLIJAKAUMA

Lajitteluperuste: kirjallisuudenlaji

Kaaviotyyppi: ympyräkaavio

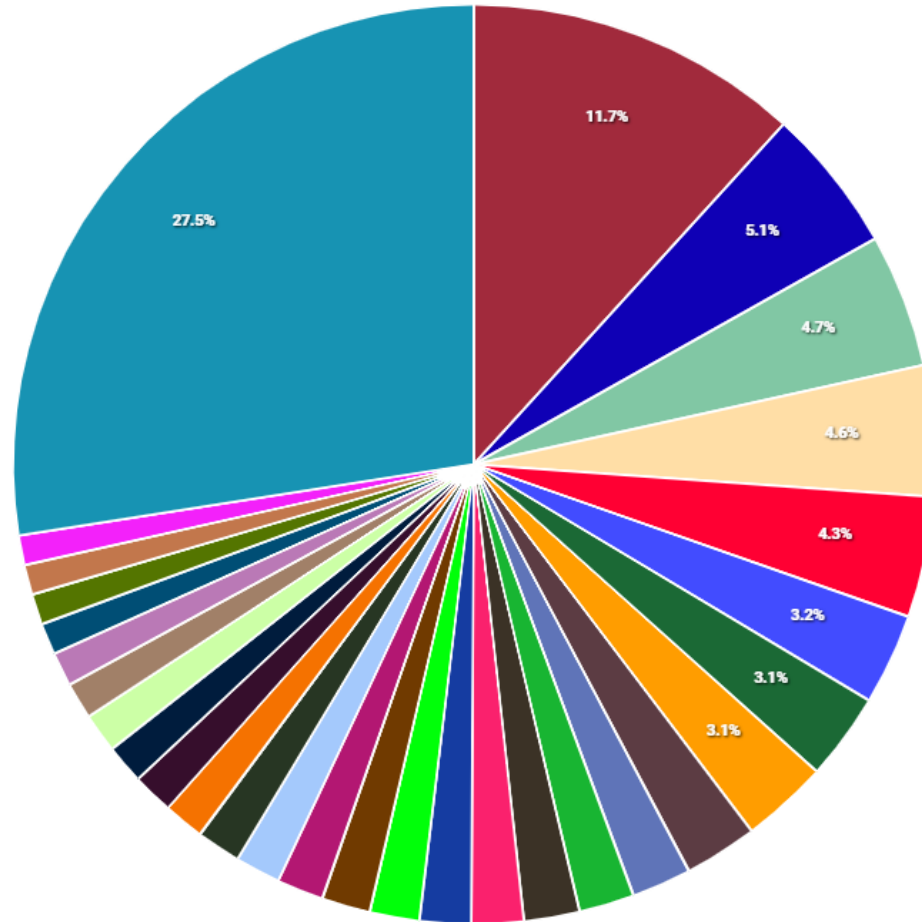

- suomenkielinen kirjallisuus: 14 (11.29 %)
- psykologiset romaanit: 14 (11.29 %)
- aikakausiromaanit: 8 (6.45 %)
- historialliset romaanit: 7 (5.65 %)
- suomenruotsalainen kirjallisuus: 5 (4.03 %)
- kehitysromaanit: 5 (4.03 %)
- elämäkertaromaanit: 5 (4.03 %)
- yhteiskunnalliset romaanit: 5 (4.03 %)
- sukuromaanit: 4 (3.23 %)
- avainromaanit: 3 (2.42 %)
- autofiktio: 2 (1.61 %)
- naisnäkökulma: 2 (1.61 %)
- yhteiskuntakuvaus: 2 (1.61 %)
- huumori: 2 (1.61 %)
- satiiri: 2 (1.61 %)
- päiväkirjaromaanit: 2 (1.61 %)
- taiteiljaromaanit: 2 (1.61 %)
- muu: 40 (32.26 %)

Teema 'lapsuus'

Lajitteluperuste: kirjallisuudenlaji

Kaaviotyyppi: ympyräkaavio

- psykologiset romaanit: 392 (11.74 %)
- esikoisteokset: 170 (5.09 %)
- kehitysromaanit: 157 (4.70 %)
- muistelmat: 153 (4.58 %)
- suomenkielinen kirjallisuus: 142 (4.25 %)
- elämäkertaromaanit: 107 (3.21 %)
- suomenruotsalainen kirjallisuus: 102 (3.06 %)
- lapsikertomukset: 102 (3.06 %)
- lapsinäkökulma: 86 (2.58 %)
- perheromaanit: 70 (2.10 %)
- historialliset romaanit: 65 (1.95 %)
- ruotsinkielinen kirjallisuus: 65 (1.95 %)
- Unknown: 61 (1.83 %)
- aikakausiromaanit: 60 (1.80 %)
- autofiktio: 58 (1.74 %)
- ajankuvaus: 57 (1.71 %)
- lapsikuvaus (kuvaukset (tuotokset)): 55 (1.65 %)
- yhteiskunnalliset romaanit: 53 (1.59 %)
- nuortenkirjallisuus: 52 (1.56 %)
- lastenkirjallisuus: 48 (1.44 %)
- romaanit: 48 (1.44 %)
- jännityskirjallisuus: 46 (1.38 %)
- rikoskirjallisuus: 46 (1.38 %)
- ranskankielinen kirjallisuus: 43 (1.29 %)
- kehityskertomukset: 40 (1.20 %)
- huumori: 37 (1.11 %)
- sukuromaanit: 36 (1.08 %)

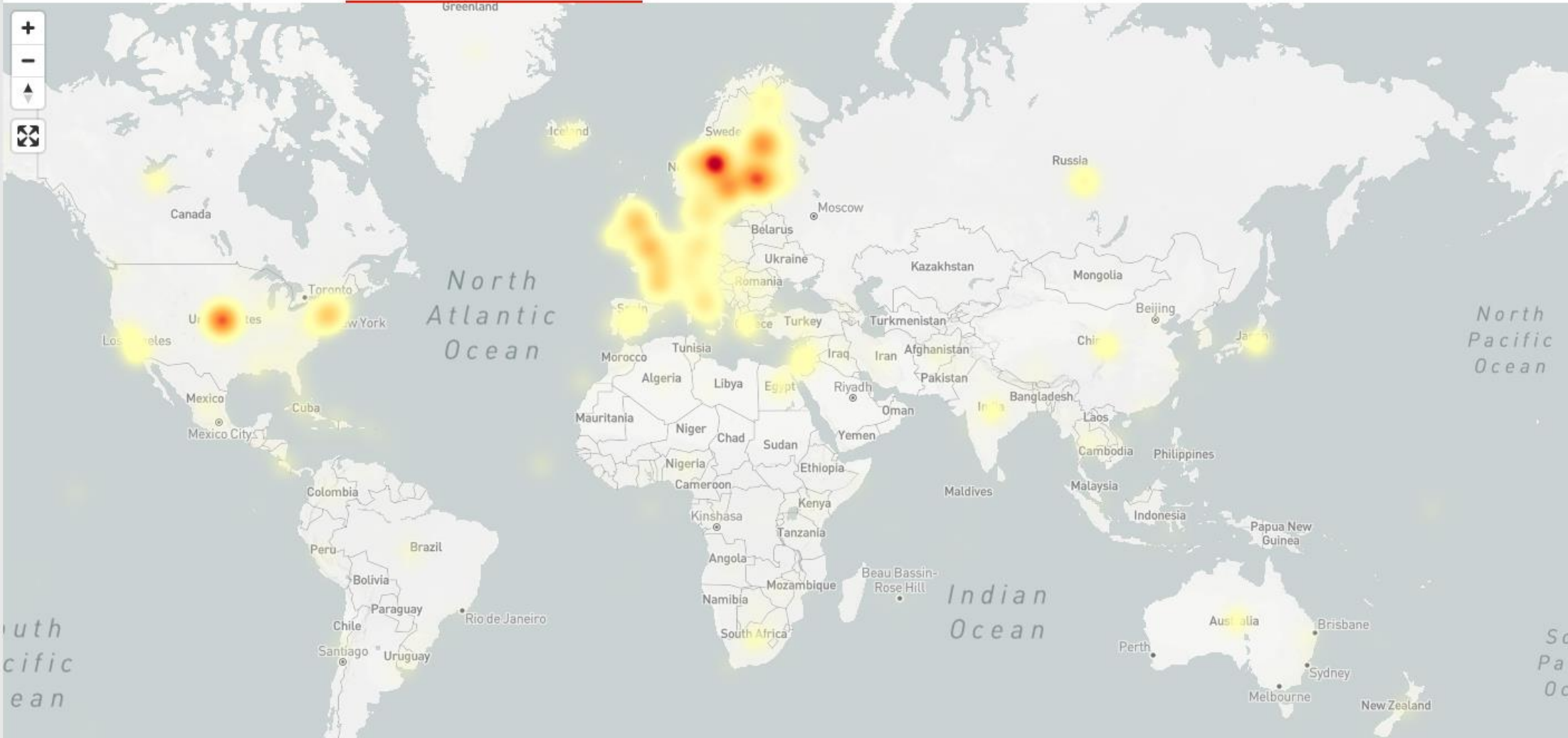
TAULUKKO

TAPAHTUMAPIIKAT KARTALLA

TAPAHTUMAPIIKOJEN LÄMPÖKARTTA

YMPYRÄKAAVIO/PYLVÄSDIAGRAMMI

KIRJAILIJOIDEN SUKUPUOLIJAKAUMA

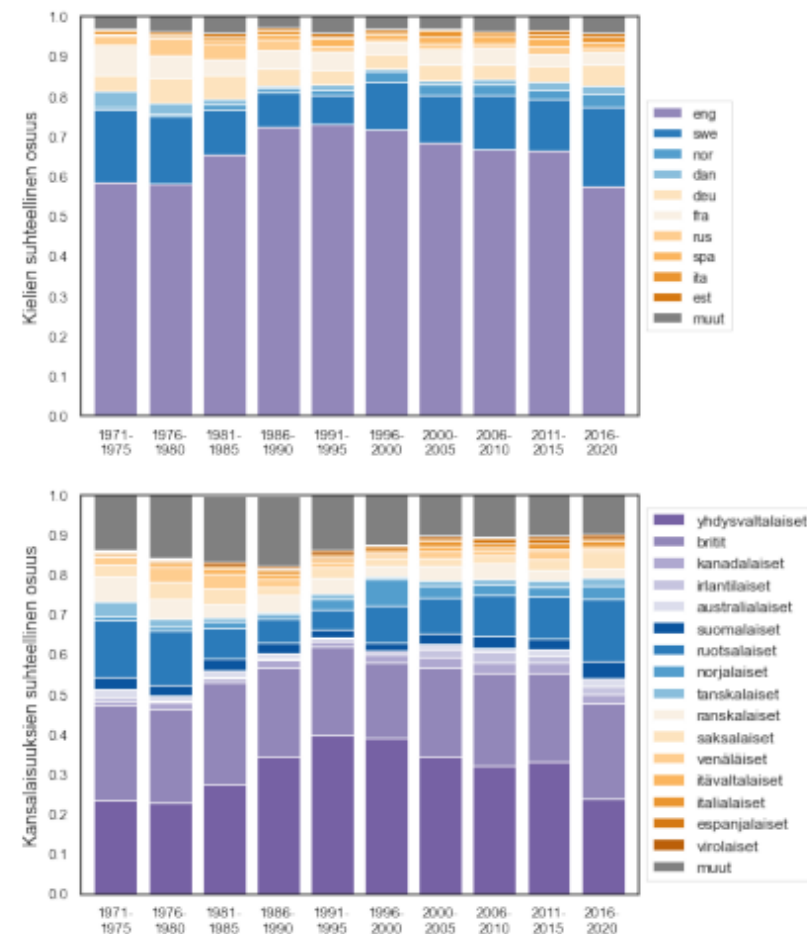

Visualisointi

- mahdollistaa metatiedon analysoinnin ja kirjastojen tekemän työn evaluoinnin
- tekee datan näkyväksi, tuo esiin myös sen puutteet ja virheet
- haastaa arvioimaan kuvailun periaatteita, tulkintoja ja kulloisiakin painotuksia
- mm. digitaalisissa ihmistieteissä kirjastojen tuottamaa metatietoa hyödynnetään tutkimuksen lähteenä

Telma Peura: *Suomeksi yli rajojen. Kvantitatiivinen tutkimus suomenkielisten romaanien monimuotoisuudesta 1970–2020.* Maisterintutkielma, Kielellisen diversiteetin ja digitaalisten ihmistieteiden maisteriohjelma & Digitaaliset ihmistieteet, 2023

- miten suomenkielisten romaanijulkaisujen monimuotoisuus on kehittynyt viimeisen 50 vuoden aikana
- moninaisuuden indikaattoreina kirjoituskielet, kirjailijoiden kansalaisuus ja sukupuoli sekä romaanien genreluokituksia
- tarkastelun kohteena myös julkaisijat ja niiden vaikutus kirjallisuuden monimuotoisuuteen
- perustuu Kirjasampo-tietokannan metadataan
- [Linkki tutkielmaan](#)

Kuva 4.3: Suomennettujen teosten alkuperäiskielten (yllä) ja kirjailijoiden kansalaisien (alla) suhteellinen kehitys viiden vuoden jaksoihin summattuna.

Kysymykset

Kiitos!

Ja vielä yksi viihdyttävä visualisointi:
[Kirjasampo 2.0](#)

Kysymykset, kommentit: kaisa.hypen@turku.fi